

Ainekava: Ühiskonnaõpetus 8.- 9. klass

1 tund nädalas

Kooliastme õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb demokraatia toimimise põhimõtteid ning toob näiteid nende rakendamise kohta; toimib demokraatia põhimõtteid arvestades; on orienteeritud enesearendamisele;
- 2) määratleb ja tunnetab end oma kogukonna ja Eesti ühiskonna liikmena; on valmis toimima vastutustundliku kodanikuna Eesti Vabariigis, Euroopa Liidus ning maailmas;
- 3) tunneb ja järgib inimõigusi, märkab nende rikkumist ning tegutseb inimõiguste kaitsel; tunnustab erinevaid inimrühmi võrdselt väärtuslikuna ning käitub sallivalt;
- 4) tunneb Eesti riigi põhiseadust ja ülesehitust ning halduskorraldust; oskab suhelda riigi- ja omavalitsusasutustega; oskab leida ning kasutada vajalikku õigusakti; järgib seadusi; kasutab kodanikuühiskonna tegutsemisvõimalusi; selgitab näidete kaudu vabaühenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke;
- 5) tunneb Euroopa Liidu ülesehitust ja väärtusi ning nimetab liikmesriike; nimetab teisi rahvusvahelisi organisatsioone ja selgitab nende tegevuse eesmärke;
- 6) selgitab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, üksikisiku, ettevõtja ja riigi rolli majanduses; mõistab riigi ja turu vahekorda, teab, mis on avalik ja erasektor; tunneb maksustamise eesmärke ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega;
- 7) hindab oma võimalusi, õigusi ning vastutust ettevõtjana ja tööturu osalisena, kavandab oma karjääri, teeb otsuseid enda suutlikkust ja ressursse adekvaatselt analüüsides ning tegevuse tagajärgi prognoosides;
- 8) hindab ressursside piisavust ning tarbib säästlikult; tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana;
- 9) analüüsib kriitiliselt infokeskkonda, arvestades autorikaitset; oskab leida vajalikku teavet ja vahendeid; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid;
- 10) teab, mis on üleilmastumine, ja toob näiteid üleilmastumise mõjude kohta majandusele, kultuurile, keskkonnale jne.

Õpitulemused, õppesisu ja protsessi kirjeldus teemablokkide kaupa

I teema. Ühiskond ja sotsiaalsed suhted (22 tundi)

1. Meedia ja teave (7 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
- 2) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *avalik arvamus, avalik elu, eraelu, ajakirjandusvabadus, ajakirjanduseetika, autoriõigus, autorivastutus, reklaam ja plagiaat*;
- 3) mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
- 4) tunneb ja austab autori õigusi ning vastutust; viitab ja tsiteerib nõuetekohaselt.

Õppesisu

Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne
Kommunikatsioonieetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur

Turunduskommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahetamine, tulud ja kulud meedias)

Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, üles- ja allalaadimine. Plagieerimine

Teabe tõlgendamine ning kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming
1.1. Ajakirjanduse roll ühiskonnas: informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, avaliku arvamuse kujundamine, meelelahutus jne. Teabe tõlgendamine ja kriitiline analüüs; fakti ja arvamuse eristamine	2	Kommunikatsiooni-vaaduse piiramine (ajakirjandus ja võrgukeskkonnad, legaalsed ja tehnoloogilised piirangud). Avaliku elu tegelased. Kuidas meedia loob staare?	Oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee jne), „Meediaõpetus üldhariduskoolis. Õpetaja käsiraamat“ (2004), tuntumad otsingumootorid (nt Google, Neti jne), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike http://www.miksike.ee/ , Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt http://www.kuut.ee/), suhtluskeskkonnad (nt Rate, Twitter jne); e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>avalik arvamus</i> , <i>ajakirjandusvabadus</i> . 2. Analüüsib ühe teema mediakäsitlust ning kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid. 3. Orienteerub Eesti meediasüsteemis, suudab informatsiooni kriitiliselt hinnata ja kasutada. 4. Arutleb meedia rolli üle ühiskonnas eakohaseid näiteid kasutades.	1. Eesti keel: meediatekstide kommenteerimine 2. Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam, kirjandus 3. Läbiv teema: „Teabekeskond“

<p>1.2. Kommunikatsiooni-eetika, avaliku ja eraelu piir; suhtlemiskultuur</p>	<p>2</p>	<p>Avaliku ja eraelu piirid, poolavalik sfäär</p>	<p>Oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee jne), autoriõiguse seadus, „Meediaõpetus üldhariduskoolis. Õpetaja käsiraamat” (2004), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike http://www.miksike.ee/, Koolielu www.koolielu.ee jne), noorteportaalid (nt http://www.kuut.ee/), suhtluskeskkonnad (nt Rate jne); ajakirjaniku eetikakoodeks (http://www.eal.ee), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>avalik elu, eraelu, kommunikatsioonieetika</i>. 2. Tunneb autori (ka enda kui autori) õigusi ja vastutust erinevates suhtluskogukondades.</p>	<p>1. Eesti keel: suuline ja kirjalik suhtlus 2. Inimeseõpetus: inimestevahelised suhtled 3. Muusikaõpetus: muusikavahetus-programmid internetis, autoriõigused 4. Kunstiõpetus: autoriõigused, sümbolid</p>
<p>1.3. Turundus-kommunikatsioon, selle funktsioon ja liigid: valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam jne. Meediamajanduse põhitõed (sisu ja reklaami vahetamine, tulud ja kulud meedias)</p>	<p>1</p>	<p>Turundus-kommunikatsiooni reguleerimine (reklaamiseadus, ringhäälinguseadus jne). Kaubamärgid, patendid</p>	<p>Oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee), autorikaitse seadus, „Meediaõpetus üldhariduskoolis. Õpetaja käsiraamat” (2004), noorteportaalid</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>reklaam, valimisreklaam, sotsiaalreklaam, kommertsreklaam, tootepaigutus</i>. 2. Eristab infovoost reklaami erinevaid liike ja mõistab nende suhtlusesmärgi.</p>	<p>1. Eesti keel: reklaamtekstid 2. Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all erinevad meedia vahendid ja reklaam 3. Matemaatika: tulude ja kulude arvutamine, andmete teisendamine</p>

			(nt http://www.kuut.ee/), suhtluskeskkonnad (nt Rate jne); ajakirjaniku eetikakoodeks (http://www.eal.ee), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne)		
1.4. Autoriõigused ja -vastutus, teoste kasutamine: viitamine, tsiteerimine, allalaadimine. Plagieerimine	2	Autoriõigused: teke ja kuuluvus. Põhiõigused ja kaasnevad õigused. Kaubamärgid, patendid, nende kaitsmise vajadus. Õpilase autoriõigus	Oma kooli leht, kohalikud ja üleriigilised ajalehed, ajalehtede elektroonilised väljaanded (nt Postimees www.postimees.ee), autorikaitse seadus, „Meediaõpetus üldhariduskoolis. Õpetaja käsiraamat” (2004), kooliga seotud infoportaalid (nt Miksike http://www.miksike.ee/ , Koolielu www.koolielu.ee jne), Interneti-põhised teatmeteosed (nt Wikipedia), noorteportaalid (nt http://www.kuut.ee/), suhtluskeskkonnad (nt Rate jne), ajakirjaniku eetikakoodeks (http://www.eal.ee); e-raamatukogud (nt ESTER), muusika ja video vahetuskeskkonnad (nt YouTube jne); intellektuaalomandi kohta käiv info (nt http://www.autor.ee/est jne)	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet <i>plagiaat</i> . 2. Kasutab töid vormistades nõuetekohast viitamist ja tsiteerimist.	1. Eesti keel: viitamisreeglid 2. Kirjandus: autorsus 3. Kunstiõpetus: autoriõigused 4. Muusikaõpetus: autoriõigused

--	--	--	--	--	--

2. Ühiskonna sotsiaalne struktuur (6 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus*;
- 2) märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
- 3) väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
- 4) väärtustab soolist võrdõiguslikkust;
- 5) mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.

Õppesisu

Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm

Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalse sidusus. Sotsiaalne tõrjutus

Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus

Väärtused ja identiteetid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming
2.1. Sotsiaalsed rühmad ühiskonnas: soolised, ealised, rahvuslikud, usulised, varanduslikud, regionaalsed jm	2	Omistatud ja omandatud staatus	Rahvusseltside ja usuühenduste koduleheküljed (nt Eestimaa Rahvuste Ühenduse infolehed http://www.nationalities.ee/ , Eesti Kirikute Nõukogu http://www.ekn.ee jne), raamatusari	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>sotsiaalsed erinevused, identiteet</i> .	1. Inimeseõpetus: erinevad sotsiaalsed rühmad 2. Geograafia: teema „Pinnamood“ all inimeste elu ja

			<p>„Rahvused Eestis”, tõsielufilmid sarjast „Etnomosaik”, sidususega tegelevad organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti koostöö Kogu http://www.kogu.ee jne), Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel http://www.sm.ee/index.php?id=98 jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg http://www.stat.ee/ jne)</p>	<p>2. Märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi.</p> <p>3. Väärtustab soolist võrdõiguslikkust.</p>	<p>majandustegevus erineva pinnamoega aladel</p> <p>3. Matemaatika: statistilise materjali analüüs</p> <p>4. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses</p> <p>5. Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all kultuuriline mitmekesisus</p>
<p>2.2. Sotsiaalne kihistumine ja selle põhjused. Sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne tõrjutus</p>	1	<p>Sotsiaalne mobiilsus. Staatus. Erinevuste olemus ja põhjused</p>	<p>Sidususega tegelevate organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti Koostöö Kogu http://www.kogu.ee jne), Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel http://www.sm.ee/index.php?id=98 jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekülg http://www.stat.ee/ jne)</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>sotsiaalne kihistumine</i>, <i>sotsiaalne sidusus</i>, <i>sotsiaalne tõrjutus</i>.</p> <p>2. Väärtustab sotsiaalset sidusust.</p>	<p>1. Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine.</p> <p>2. Geograafia: teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all rahvastiku sooline ja vanuseline koosseis ning rahvastiku vananemine; teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all linnastumisega seotud probleemid</p> <p>3. Matemaatika: statistika kasutamine</p> <p>4. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses</p>

<p>2.3. Sotsiaalne õiglus ja võrdõiguslikkus. Solidaarsus</p>	<p>1</p>	<p>Erivajadustega inimesed. Sallivus. Sallivuse piirid. Nulltolerants. Stereotüübid</p>	<p>Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel http://www.sm.ee/index.php?id=98 jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti koduleheküljel http://www.stat.ee/ jne); sidususega tegelevate organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti Koostöö Kogu http://www.kogu.ee jne)</p>	<p>Väärtustab sotsiaalset õiglust.</p>	<p>1. Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine 2. Ajalugu: võitlus võrdõiguslikkuse eest 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses</p>
<p>2.4. Väärtused ja identiteedid. Mitmekultuuriline ühiskond ja selle võimalused ning probleemid</p>	<p>2</p>	<p>Üleilmastumise roll mitmekultuurilisuse kujunemisel. Vastastikune sõltuvus ja koosmõju ühiskonnas</p>	<p>Eesti inimarengu aruanded, soolise võrdõiguslikkusega seotud elektroonilised materjalid (nt Sotsiaalministeeriumi kodulehel http://www.sm.ee/index.php?id=98 jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti koduleheküljel http://www.stat.ee/ jne), sidususega tegelevate organisatsioonide koduleheküljed (nt Eesti Koostöö Kogu http://www.kogu.ee jne), integratsiooniga tegelevad asutused (nt Integratsiooni Sihtasutus http://www.meis.ee/ jne), maailmahariduse portaal http://www.maailmakool.ee</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet <i>mitmekultuurilisus</i>. 2. Mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega.</p>	<p>1. Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine 2. Geograafia: teema „Rahvastik“ all erinevad rassid ja rahvad 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses 4. Võõrkeeled: teema „Vaba aeg“ all kultuuriline mitmekesisus 5. Ajalugu: äärmuslikud liikumised, seisuslik ühiskond, kolonialism</p>

					6. Kunst: teema avamine omaloomingus 7. Muusika: mitmekultuurilisuus 8. Läbiv teema: „Väärtused ja kõlblus“
--	--	--	--	--	--

3. Ühiskonna institutsiooniline struktuur – avalik sektor, erasektor, kolmas sektor (3 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus, erasektor, eraettevõtte, mittetulundussektor, sihtasutus*;
- 2) selgitab sektorite spetsiifikat ja rolli ühiskonnas;
- 3) teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi.

Õppesisu

Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused)

Erasektor kui kasumile suunatud sektor

Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming
3.1. Avalik sektor ja selle institutsioonid (riigiasutused, kohalik omavalitsus, avalik-õiguslikud asutused)	1	Sektorite vastastikune seotus ja partnerlus. Poliitika ja avaliku halduse mõisted	Riigiasutuste kodulehed (nt Haridus- ja Teadusministeerium http://www.hm.ee/ , Riigikogu http://www.riigikogu.ee/ , Vabariigi President http://www.president.ee/et/ jne)	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>avalik sektor, avalik-õiguslik asutus, riigiasutus</i> . 2. Selgitab avaliku sektori spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.	1. Ajalugu: riikluse kujunemine ja areng 2. Matemaatika: statistiliste andmete kasutamine
3.2. Erasektor kui kasumile suunatud sektor	1	Ettevõtetus avalikus ja erasektoris	Eestis asuvate ettevõtete kodulehed (nt Kalev http://www.kalev.eu/ jne), Eesti Tööandjate Keskliit http://www.tooandjad.ee/	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>erasektor, eraettevõtte</i> . 2. Selgitab erasektori spetsiifikat ja rolli ühiskonnas.	Geograafia: rahvusvaheline ja Eesti majandus
3.3. Kolmas sektor kui mittetulundussektor. Sihtasutused, heategevus, vabatahtlik töö, kodanikualgatused	1	Majandustegevus kolmandas sektoris kui vahend eesmärkide saavutamiseks	Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit http://www.ngo.ee/ jne), vabatahtlike tööd tutvustavad materjalid (nt http://www.vabatahtlikud.ee/ jne)	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>mittetulundussektor, sihtasutus</i> . 2. Teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi ning oskab neid kasutada.	1. Ajalugu: rahvuslik ärkamisaeg 2. Geograafia: rahvastik 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses 4. Inimeseõpetus: altruism

--	--	--	--	--	--

4. Ühiskonnaliikmete õigused (6 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *inimõigused, põhiõigused, sotsiaal-majanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused*;
- 2) tunneb inimõigusi ja lastekaitse põhimõtteid, märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm); tunneb õiguste ja kohustuste ning vabaduse ja vastutuse seost;
- 3) tunneb riske, oskab vältida ohte ja teab, kust otsida abi.

Õppesisu

Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel

Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused

Lapse õigused, kohustused ja vastutus

Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluatsioon jm UNICEFi tegevus

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming
--------------------	-------------	-----------------------------	--------------------	---------------------	----------------

4.1. Inimõigused meie igapäevaelus, riigi ja üksikisiku roll nende tagamisel	2	Inimõiguste kujunemise ajaloost	Tähtsamad inimõigustealased dokumendid (nt ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, Euroopa Nõukogu inimõiguste konventsioon jne); Eesti Vabariigi põhiseadus; lapse õiguste konventsioon	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet <i>inimõigused</i> . 2. Selgitab inimõiguste olemust. 3. Oskab nimetada tähtsamaid inimõigusi. 4. Märkab inimõiguste rikkumist ning astub samme, et edendada inimõiguste järgimist.	1. Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine 2. Ajalugu: ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
4.2. Põhiõigused; sotsiaal-majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised õigused	2	Rahvusvaheliste organisatsioonide roll inimeste põhiõiguste tagamisel. Inimõiguste ja humanitaarõiguse seos	Tähtsamad inimõigustealased dokumendid (nt ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, Euroopa Nõukogu inimõiguste konventsioon jne); Eesti Vabariigi põhiseadus; ICRC rahvusvaheline humanitaarõigus; vastused teie küsimustele; Eesti Punane Rist, http://www.icrc.org/eng/war/index.jsp	Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>põhiõigused</i> , <i>sotsiaal-majanduslikud õigused</i> , <i>poliitilised õigused</i> , <i>kultuurilised õigused</i> .	1. Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine 2. Ajalugu: põhiseaduslikud tekstid, rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
4.3. Lapse õigused, kohustused ja vastutus	1		Lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon; noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111 jne)	1. Tunneb lapse õigusi ja lastekaitse põhimõtteid. 2. Tunneb õiguste ja kohustuste ning	1. Inimeseõpetus: inimene ja sotsiaalne käitumine

				vabaduse ja vastutuse seost.	2. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
4.4. Lastekaitse rahvusvahelised probleemid. Inimkaubandus, tööorjus, seksuaalne ekspluateerimine, elundikaubandus jm. UNISEFi tegevus	1	Inimkaubanduse tagajärjed ühiskonnale (traumad, haigused jm). Ohvriabi	Lapse õiguste konventsioon, ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon, „Inimkaubanduse ennetamine: metodoloogia tööks noortega” (2005); noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111 jne)	1. Tunneb riske ja oskab vältida ohte. 2. Teab, kust otsida abi.	1. Inimeseõpetus: turvalisus ja riskikäitumine 2. Ajalugu: orjakaubandus 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses

II teema. Riik ja valitsemine (16 tundi)

1. Demokraatia (3 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *demokraatia*, *autokraatia*, *totalitarism*; *võimude lahusus ja tasakaal*, *õigusriik*, *kodanikuõigused*, *kodanikuvabadused*, *kodanikuühiskond*, *kodanikualgatus*;
- 2) selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises;

3) väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi;

4) oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ning selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ning annab neile hinnangu;

5) selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.

Õppesisu

Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused

Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja aruandlus, võimude lahusus ja tasakaal

Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming
1.1. Demokraatliku ja mittedemokraatliku ühiskonna erinevused	1	Ohud demokraatiale	Õpetaja käsiraamatud (nt „Inimene ja ühiskond“), kaart, kontuurkaart, ajakirjanduses ilmunud teemakohased artiklid, teemakohased filmid jm	1. Eristab demokraatiat ja autokraatiat, tunneb ning selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ning annab neile hinnangu. 2. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>demokraatia, autokraatia, totalitarism, võimude lahusus ja tasakaal</i> .	1. Ajalugu: demokraatia ja diktatuuri võrdlus 2. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
1.2. Demokraatliku valitsemise põhijooned: võimuorganite valitavus ja	1	Monarhia ja vabariik. Presidentaalne ja parlamentaarne demokraatia	E-riik (nt Riigiportaal http://www.eesti.ee jne); Eesti Vabariigi põhiseadus	1. Selgitab demokraatia põhimõtteid ja nende rakendamist riigivalitsemises.	1. Ajalugu: ühiskonnateooriate areng ja rakendumine

<p>aruandlus ning võimude lahusus ja tasakaal</p>				<p>2. Iseloomustab ja väärtustab demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt kaasamine, enamuse ja vähemuse arvestamine, igaühe võrdsus seaduse ees, seisukohtade mitmekesisus).</p> <p>3. Käitub demokraatia põhimõtete järgi.</p>	<p>2. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses</p> <p>3. Matemaatika: statistiliste materjalide kasutamine</p>
<p>1.3. Õigusriik. Kodanikuvabadused ja -õigused</p>	<p>1</p>	<p>Kodanikuvabaduste seaduslik piiramine</p>	<p>E-demokraatia võimalused (nt Riigiportaal http://www.eesti.ee jne); Eesti Vabariigi põhiseadus, elektrooniline Riigi Teataja</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>õigusriik</i>, <i>kodanikuõigused</i>, <i>kodanikuvabadused</i>.</p> <p>2. Selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid.</p> <p>3. Väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igaühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi.</p>	<p>1. Inimeseõpetus: turvalisus</p> <p>2. Ajalugu: õigusriigi kujunemine</p> <p>3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses</p>

III teema. Kodanikuühiskond (15 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *kodanikuühiskond*, *vabariik*, *kodanikuosalus*, *kodanikualgatus*;
- 2) mõistab kodanikuühiskonna ja vabariikide toimimise põhimõtteid ning eesmärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel;
- 3) oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi;
- 4) algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ning elluviimisel.

Õppesisu

Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned. Vabariikidused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused

Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabariiklik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasmavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid

Käitumine kriisiludes

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemus	Lõiming
1.1. Kodanikuühiskonna olemus ja põhijooned.	6	Kodanikuühiskonna asend ühiskonna struktuuris	Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>kodanikuühiskond</i> ,	1. Inimeseõpetus: grupikuuluvus

Vabaihendused ja MTÜd. Kirik ja usuühendused			Sihtasutuste Liit http://www.ngo.ee/ , Noorteportaal NIP http://www.nip.ee/ jne), noorteorganisatsioonid (nt kodutütred http://www.kodutytar.ee , skaudid http://www.skaut.ee/ , ELO http://www.elo.ee/ jne), „Osale. Ütle, kui mõtled” (2008); usuühenduste kodulehed (nt Eesti Kirikute Nõukogu http://www.ekn.ee jne)	<i>vabaihendus, mittetulundusühing.</i> 2. Mõistab kodanikuühiskonna ning vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmärke. 3. Iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel.	2. Ajalugu: nt fosforiidikampaania 3. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
1.2. Kodanikuosalus ja kodanikualgatus. Kodanikuajakirjandus. Vabatahtlik tegevus, kaasatus ühendustesse ja organisatsioonidesse. Noorte osalusvõimalused. Õpilasmavalitsus ja õpilasorganisatsioonid. Noorteprojektid	6	Vabaihenduste koostöö ning partnerlus omavalituste ja riigiasutustega. Kaasav otsustamine. Klassi või rühma ühise blogi pidamine	Mittetulundusühingute koduleheküljed (nt Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit http://www.ngo.ee/ , Noorteportaal NIP http://www.nip.ee/ jne), noorteorganisatsioonid (nt kodutütred http://www.kodutytar.ee , skaudid http://www.skaut.ee/ , ELO http://www.elo.ee/ jne), „Osale. Ütle, kui mõtled” (2008); vabatahtlike tööd tutvustavad materjalid (nt http://www.vabatahtlikud.ee/ jne)	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>kodanikuosalus, kodanikualgatus.</i> 2. Oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas. 3. Analüüsib probleeme ja pakub lahendusi. 4. Algatab ning toetab koostööd ühiste eesmärkide seadmisel ja elluviimisel.	1. Ajalugu: kodanikuühiskonna areng 2. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses
1.3. Käitumine kriisioludes	3	Juhtumid: raske haigus, lähedase surm, kuriteoohvriks sattumine, õnnetusjuhtumite	Noorte abitelefoniid (nt Lasteabi telefon 116 111 jne)	Märkab abivajajat ja abistab võimaluse korral.	Inimeseõpetus: turvalisus ja riskikäitumine

		tagajärjed, katkenud suhted lähedaste inimestega, perevägivald jne			
--	--	--	--	--	--

IV teema. Majandus (17 tundi)

Õpitulemused

Õpilane:

1) teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum, riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus, tööturg, bruto- ja netopalk, laen, investeering, tarbijakaitse*;

2) tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu;

3) analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ning võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel;

4) tunneb eelarve koostamise põhimõtteid; oskab arvutada netopalka;

5) tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult;

6) iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses; selgitab maksustamise eesmärgi, teab Eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ning kohustusi seoses maksudega.

Õppesisu

Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas

Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetused ja sotsiaalkindlustus

Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja tööotsijatele. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul

Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus

Kohustuslik	Maht	Süvendav ja laiendav	Õpikeskkond	Õpitulemused	Lõiming
1.1. Turumajanduse põhijooned. Nõudmine ja pakkumine. Konkurents. Tootlikkus ja kasum. Ettevõtluse vormid: AS, OÜ, FIE. Ettevõtluse roll ühiskonnas. Ressursside jagunemine maailmas	4	Ettevõtluse vormid. Kodumaakonna ettevõtlus. Ettevõtlikkus ja majandusotsustused (nt õpilasfirma)	Statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekül http://www.stat.ee/ jne); mõne ettevõtte kodulehed (nt Kalev www.kalev.eu jne)	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum</i> . 2. Iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid.	1. Ajalugu: endiste sotsialismimaade üleminek turumajandusele 2. Matemaatika: statistika kasutamine
1.2. Riigi roll majanduses: planeerimine ja regulatsioon. Riigieelarve. Maksud, maksustamise põhimõtted. Tulude ümberjagamine. Ühishüved ja sotsiaalne turvalisus. Aus maksumaksmine. Sotsiaaltoetus ja sotsiaalkindlustus	5	Keskpank ja kommerts pangad. Maksualased kuritarvitamised (korruptsioon, varimajandus, ümbrikupalk, salakaubandus jne). Euro	Statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekül http://www.stat.ee/ jne), Maksu- ja Tolliameti kodulehekül http://www.emta.ee/ , Rahandusministeeriumi kodulehekül http://www.fin.ee/ , Sotsiaalministeeriumi kodulehekül http://www.sm.ee/ , Eesti Panga kodulehekül	1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>riigieelarve, maksud, tulude ümberjagamine, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus</i> .	1. Ajalugu: majanduse areng 20. sajandil 2. Matemaatika: statistilise materjali kasutamine

			http://www.eestipank.info/frontpage/et/	<p>2. Iseloomustab ettevõtluse ja riigi rolli majanduses.</p> <p>3. Tunneb eelarve koostamise põhimõtteid.</p> <p>4. Selgitab maksustamise eesmärgi ja põhimõtteid.</p> <p>5. Teab Eestis kehtivaid makse ning üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega.</p>	
--	--	--	---	---	--

<p>1.3. Tööturg. Tööturu mõiste. Tööandja ja töövõtja rollid töösuhetes. Tööõigus. Hõivepoliitika, tööturu meetmed tööandjatele ja töötajatele. Erinevast soost, erineva haridustaseme ning töö- ja erialase ettevalmistusega inimesed tööturul</p>	3	<p>Töötukassa. Tööjõu ränne, selle põhjused, töörandega kaasnevad võimalused ja ohud. Tööleminek Euroopa Liitu</p>	<p>Elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja http://www.rajaleidja.ee/ jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekül http://www.stat.ee/ jne); Töötukassa kodulehekül http://www.tootukassa.ee/; Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kodulehekül http://www.eas.ee/</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet <i>tööturg</i>.</p> <p>2. Tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul.</p> <p>3. Teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu.</p> <p>4. Analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ning võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel.</p>	<p>1. Geograafia: teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all ränne ja selle põhjused, teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all rahvastiku paiknemine</p> <p>2. Ajalugu: rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid</p> <p>3. Matemaatika: statistilise materjali analüüs</p> <p>4. Tööõpetus: ametid</p>
---	---	--	--	---	---

					<p>5. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses</p> <p>6. Võõrkeeled: teema „Igapäeva elu, õppimine ja töö“ all edasiõppimine ja kutsevalik ning töökohad</p>
<p>1.4. Isiklik majanduslik toimetulek. Eesmärkide seadmine ja ressursside hindamine. Palk ja palgaläbirääkimised. Isiklik eelarve. Elukestva õppe tähtsus pikaajalises toimetulekus. Säästmine ja investeerimine. Laenamine. Tarbijakäitumine, säästlik ja õiglane tarbimine. Tarbijakaitse kaupade ja teenuste turul. Tootemärgistused. Isiklik ettevõtlus</p>	5	<p>Tarbijale suunatud reklaam ja reklaami teadlik kasutamine. Petuskeemide näiteid</p>	<p>Tarbimisega seotud kodulehed (nt Eesti Tarbijakaitse Liit http://www.tarbijakaitse.ee/ jne), raha planeerimine (nt tarbijaveeb http://www.minuraha.ee jne), elektrooniline tarbija- ja pakendiinfo (nt http://www.tarbijakaitse.ee/, http://www.envir.ee/999 jne); elukutsevalikut hõlbustavad lehed (nt Rajaleidja http://www.rajaleidja.ee/ jne), statistilised andmebaasid (nt Statistikaameti kodulehekül http://www.stat.ee/ jne), http://www.fin.ee/euro); Euro kasutusele võtmise seadus. RT I 2010, 22, 108</p>	<p>1. Teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid <i>brutopalk</i>, <i>netopalk</i>, <i>laen</i>, <i>investeering</i>, <i>tarbijakaitse</i>.</p> <p>2. On orienteeritud enesearendamisele ning iseseisvale toimetulekule ühiskonnas.</p> <p>3. Hindab ressursside piisavust ning enda oskusi ja võimeid tegutseda.</p> <p>4. Oskab koostada isiklikku eelarvet.</p> <p>5. Oskab arvutada netopalka.</p> <p>6. Tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana.</p>	<p>1. Geograafia: teema „Euroopa ja Eesti rahvastik“ all ränne ja selle põhjused, teema „Euroopa ja Eesti asustus“ all rahvastiku paiknemine</p> <p>2. Ajalugu: rahvusvahelise tööjaotuse kujunemine, majanduskriisid</p> <p>3. Matemaatika: statistilise materjali analüüs</p> <p>4. Tööõpetus: ametid</p>

				7. Tarbib säästlikult.	5. Kirjandus: teema käsitlemine ilukirjanduses 6. Võõrkeeled: teema „Igapäevaelu, õppimine ja töö“ all edasiõppimine ja kutsevalik ning töökohad
--	--	--	--	------------------------	---

Lõiming teiste ainetega

Keel ja kirjandus, sh võõrkeeled. Kujundatakse oskust väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; lugeda ja mõista erinevaid tekste. Tähtsustatakse teksti kriitilise analüüsi oskust, meediakirjaoskust, teabe hankimist, selle kriitilist hindamist, tööde vormistamist ning intellektuaalse omandi kaitset. Täiendatakse õpilaste teadmisi erinevatest kultuuridest ja traditsioonidest. Õpilasi suunatakse märkama oma kultuuri ja teiste kultuuride erinevusi ning neist lugu pidama. Juhitakse tähelepanu erinevate suhtluskeskkondade reeglitele ning ühiskondlikule mitmekesisusele. Selgitatakse võõrkeelse algupäraga mõisteid, võõrkeeleoskust arendatakse ka lisamaterjali otsimisel ja mõistmisel.

Matemaatika. Kujundatakse järgmisi oskusi: ressursside plaanimine (aeg, raha); matemaatiline kirjaoskus, arvandmete esitlemine ja tõlgendamine (graafikud, tabelid, diagrammid); oskus probleeme seada, sobivaid lahendusstrateegiaid leida ja neid rakendada, lahendusideid analüüsida ning tulemuse tõesust kontrollida; oskus loogiliselt arutleda, põhjendada ja tõestada ning väärtustada matemaatilist käsitlust, mõista selle sotsiaalset, kultuurilist ja personaalset tähendust.

Loodusained. Õpitakse mõistma looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju inimühiskonna arengule, inimese arengut ja rahvastikuprotsesse; majanduse ressursse; ühiskonna jätkusuutlikku säästlikku tarbimist, üleilmastumist, globaalprobleemide, sh keskkonnaprobleemide märkamist ja mõistmist ning jätkusuutliku ja vastutustundliku eluviisi väärtustamist.

Tehnoloogia. Käsitlevate teemade kaudu kujundatakse oskust hinnata tehnoloogia rakendamisega kaasnevaid võimalusi ja ohte; rakendada nüüdisaegseid tehnoloogiaid tõhusalt ning eetilisel oma õpi-, töö- ja suhtluskeskkonda kujundades; kasutada tehnovahendeid eesmärgipäraselt ja säästlikult, järgides ohutuse ning intellektuaalomandi kaitse nõudeid.

Kunstiained. Käsitletakse Eesti, Euroopa ja maailma erinevate rahvaste kultuuriteemasid, iluhinnangute muutumist ajas; esteetilist arengut ja eneseteostuse võimalusi, rahvakultuuri ning loomingulist eneseväljendusoskust.

Kehaline kasvatus. Kujundatakse oskust mõista ja väärtustada kehalise aktiivsuse tähtsust tervisliku eluviisi osana eri ajastuil; arendatakse sallivat suhtumist kaaslastesse ning koostööpõhimõtteid tervislikku eluviisi järgides.

Digipädevuste (oskab kasutada arvutit ja interneti suhtlusvahendina ning oskab arvutiga vormistada tekste) omandamiseks lahendatakse ülesandeid, mis vajavad informatsiooni otsimise oskust internetist, e-posti kasutamisoskust, e-kirja koostamist. Harjutatakse Google Drives esitluste ning dokumentide koostamist ning jagamist.

e-koolist info ja tagasiside leidmine ning kasutamine aitab samuti omandada digipädevusi.

Seos läbivate teemadega

Elukestev õpe ja karjääri plaanimine. Kujundatakse iseseisva õppimise oskus, mis on tähtis aluselukestva õppe harjumuste ja hoiakute omandamisele. Sotsiaalainete kaudu kujundatakse hoiakuid, mida on õpilasele vaja tulevases tööelus. Õpilastele tutvustatakse sotsiaalvaldkonnaga enim seotud ameteid, erialasid ja edasiõppimisvõimalusi. Kujundatakse arusaama ühiskonnas toimuvate muutuste põhjustest ja tagajärgedest ning sellest, mil moel mõjutavad need õpilase valikuid ja tulevikku määravaid otsuseid. Erinevate õppetegevuste kaudu saavad õpilased ülevaate tööturu üldisest olukorrast ja tulevikuprognosidest, tööõigusest, erinevatest töödelt eri tegevusvaldkondade ameti- ja kutsealadel ning kasutada seda infot nii tulevast õpitavat eriala valides kui ka pikemaajalist karjääri plaanides. Erinevaid ameteid ja elukutseid tutvustades pööratakse tähelepanu töö iseloomule, töökeskkonnale, töötingimustele ning vajalikele teadmistele, oskustele ja isiksuseomadustele. Õpe annab õpilasele teadmised sellest, et erinevate tööde tegemisel on erinevad nõuded ja töötingimused. Õpilast juhatakse analüüsima, millised on tema eeldused huvipakkuva töö tegemiseks, sh sobiv tervises seisund, füüsiline vorm, füsioloogilised eeldused. Õpilane hakkab analüüsima oma võimeid, oskusi ja väärtusi ning seostama neid tulevase haridustee ja tööelu valikutega, koostades esmase karjääriplaani.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Toetatakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes püüab leida lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele, pidades silmas nende jätkusuutlikkust.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Toetatakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähendust, on ühiskonda lõimitud, toetub oma tegevuses riigi kultuuritraditsioonidele ja arengusuundadele ning on kaasatud kohaliku kogukonda käsitlevate otsuste tegemisse.

Kultuuriline identiteet. Toetatakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumislaidi kujundajana ja kultuuride muutumist ajaloo vältel ning kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktika eripärast nii ühiskonna ja terviku tasandil (rahvuskultuur) kui ka ühiskonna sees (regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte jms kultuur; subkultuur ja vastukultuur) ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust, on kultuuriliselt salliv ning koostööaldis.

Teabekeskkond. Toetatakse õpilase kujunemist infoteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab ümbritsevat infokeskkonda ning suudab seda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida olenevalt oma eesmärkidest ning ühiskonnas omaks võetud kommunikatsioonieetikast.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Toetatakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja tänapäevaseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.

Tervis ja ohutus. Toetatakse õpilase kasvamist vaimselt, emotsionaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline käituma turvaliselt ning kujundama tervet keskkonda.

Väärtused ja kõlblus. Toetatakse õpilase kujunemist kõlbliselt arenenud inimeseks, kes mõistab üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.